

ВІЗИТ ПЕРШОЇ ЗАСТУПНИЦІ МІНІСТРА ЗАКОРДОННИХ СПРАВ УКРАЇНИ ДО ІНДІЇ

Олена Борділовська, *центр зовнішньополітичних досліджень НІСД*

Візит до Республіки Індія першої заступниці міністра закордонних справ України Еміне Джапарової у квітні 2023 р. може створити передумови для продуктивного двостороннього діалогу між двома державами та посилення української позиції в Індії. Проаналізовано основні ідеї та пропозиції, озвучені Е. Джапаровою під час переговорів і виступів, а також оцінки візиту, надані індійськими експертами та ЗМІ.

Висновки

1. Позиція Республіки Індія (РІ) щодо російсько-української війни залишається нейтральною, без офіційного засудження російської агресії. Водночас індійське керівництво постійно наголошує на необхідності дотримання принципів територіальної цілісності та суверенітету держав і закликає до відмови від воєнних засобів у вирішенні конфліктів та повернення до дипломатії.

2. Воєнна агресія РФ проти України продовжує негативно впливати на країни, що розвиваються. Для Індії ці ризики передусім пов'язані з проблемами у сфері харчової безпеки, переривання ланцюгів постачання та ускладнення логістичних схем.

3. Окремим викликом для РІ, яка наразі головує в *G20*, є неможливість досягти консенсусу під час робочих засідань групи та напрацювання спільного комюніке через розбіжність позицій держав-членів щодо війни в Україні. Це ставить під загрозу амбітні плани Індії зробити своє головування в *G20* «президенством надії для всього світу», як було оголошено.

4. Індія вкрай зацікавлена у «примиренні сторін» та завершенні війни в Україні, також готова бути посередником у цьому процесі. У такому контексті нашій державі важливо наполягати на власному баченні можливих переговорів та умовах для їх проведення. Візит першої заступниці міністра закордонних справ України Е. Джапарової став першим кроком у налагодженні прямих українсько-індійських двосторонніх контактів та артикуляції підходу української сторони до бачення війни і сценарію її можливого закінчення.

Перша заступниця міністра закордонних справ України Еміне Джапарова 10–12 квітня 2023 р. здійснила офіційний візит до Республіки Індія.

Очікувалося, що у його рамках сторони обговорять низку питань щодо

посилення двосторонньої взаємодії, зокрема тих, які стосуються проведення політичних консультацій, обміну візитами на найвищому та високому рівнях, відновлення роботи міжурядової українсько-індійської комісії з питань торговельної, економічної, наукової, технічної, промислової і культурної співпраці, а також напрями активізації відносин між двома країнами в багатьох галузях. Було анонсовано, що Е. Джапарова 11 квітня візьме участь у круглому столі та інтерактивному спілкуванні з представниками Індійської ради у міжнародних справах (*the Indian Council of World Affairs, ICWA*), дасть інтерв'ю провідним ЗМІ Індії.

Основна мета візиту полягала в пошуку можливостей здобути підтримку з боку Індії для України – «безневинної жертви агресора». Про це Е. Джапарова сповіщала у Twitter напередодні візиту.

У рамках візиту відбулася низка офіційних заходів за участі Е. Джапарової та представників індійської сторони. Так, на зустрічі із заступником міністра закордонних справ Індії Санджаєм Вермою обговорювалися загальні питання з розвитку двосторонніх відносин. Також відбулася зустріч із державним міністром закордонних справ та державним міністром культури Індії Мінакаші Лекхі. Відповідальна за гуманітарну сферу РІ М. Лекхі повідомила в *Twitter*, що вони з Е. Джапаровою обмінялися думками щодо двосторонніх і глобальних питань, культурних зв'язків, розширення прав і можливостей жінок. «Україну запевнили у посиленні гуманітарної допомоги», – зазначила вона. Своєю чергою, Е. Джапарова закликала Індію дотримуватися «збалансованої позиції» у зовнішніх відносинах, запросила індійських високопосадовців, зокрема радника з питань національної безпеки А. Довала, відвідати Київ¹. Також Еміне Джапарова передала М. Лекхі лист Президента України В. Зеленського, адресований прем'єр-міністру Індії Нарендрі Моді.

Під час виступів та спілкування з пресою Е. Джапарова акцентувала увагу на таких принципових моментах:

- Президент України Володимир Зеленський буде радий виступити на саміті *G20* у Нью-Делі, що має відбутись у вересні цього року, де зможе ще раз представити Мирний план України та вимоги щодо переговорів з РФ;
- Україна поважає рішення будь-якої суверенної держави розвивати відносини з іншими державами, проте акцентує на тому, що це має бути прагматичний підхід;
- зв'язки України з Пакистаном у галузі військово-технічної співпраці, які розвивалися з 1990-х років, не були спрямовані проти інтересів Індії. Індійській

¹ Див.: URL: <https://www.thehindu.com/news/national/president-zelensky-will-be-happy-to-speak-at-g-20-summit-in-september-says-emine-dzhaparova/article66725737.ece>

стороні було надано кілька пропозицій щодо військової співпраці (наприклад, щодо спільного виробництва БПЛА на основі нового досвіду України в цій сфері);

- Україна в жодному разі не вдаватиметься до диктату і повчань, оскільки поважає позицію Індії. Відносини РІ з РФ та Україною мають вибудовуватися на основі збалансованого підходу, але з урахуванням того, що підтримка агресора не є виявом справедливості;

- сьогодні Індія відіграє дуже важливу роль у світі, а її головування у *G20* додає відповідальності; РІ може реалізувати своє лідерство, залучивши Україну до свого порядку денного та допомагаючи їй донести людству правдиву історію; контакт між людьми – найкращий спосіб спілкування;

- Україна звернулася до Індії з проханням про допомогу – додатково надати ліки та медичне обладнання;

- Україна дуже хоче, щоб Індія стала ближчою. Українська держава виборює свою справжню незалежність, країна здатна бути суб'єктом, а не об'єктом міжнародних відносин;

- українці уважно спостерігають за коментарями світових лідерів щодо подій у нашій державі, зокрема прем'єр-міністра Н. Моді. Крім того, у полі зору перебувають подорожі індійських чиновників до Росії. Наприклад, радник з національної безпеки Аджіт Довал тричі відвідував Москву, логічним був би його можливий візит до Києва. В Україні радо вітатимуть офіційних осіб з Індії. І такі запрошення були передані під час візиту².

Ідею про запрошення офіційних представників України на саміт *G20*, який відбудеться у вересні 2023 р., Еміне Джапарова повторила під час виступу в Індійській раді у світових справах, що називався «Війна Росії в Україні: чому світ має турбуватися».

Довідково. Індійська рада у світових справах була заснована 1943 р. групою індійських інтелектуалів. Це найстаріший аналітичний центр у країні, який діє під егідою міністерства закордонних справ Індії. Від 2001 р. *ICWA* оголошено установою національного значення, її очолює віцепрезидент РІ. Рада є майданчиком для виступів високопосадовців Індії та інших країн для оприлюднення найбільш важливих ідей та пропозицій. Виступ Е. Джапарової в такому авторитетному аналітичному центрі свідчить про увагу до «українського питання»³.

У своєму виступі перед експертною спільнотою Е. Джапарова назвала війну

² Див.: URL: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/ukraines-first-deputy-foreign-minister-arrives-in-india/articleshow/99373682.cms>

³ Див.: URL: <https://www.icwa.in>

Росії проти України «неспровокованою» і підкреслила, що *Організація Об'єднаних Націй не змогла забезпечити мир, оскільки Росія продовжує користуватися правом вето в РБ ООН*. За висловом промовиці, контрнатуп, який Україна планує розпочати навесні, спрямований на отримання переваги під час нових переговорів. Е. Джапарова також згадала роль Індії як нової глобальної держави й запропонувала залучати українських посадовців та експертів до зустрічей у форматі G20 під час головування РІ, зокрема надати можливість Президенту України В. Зеленському виступити на заключному саміті Організації. Перша заступниця міністра також висловила надію, що індійські лідери та офіційні особи відвідають Україну, і це сприятиме поглибленню двосторонніх відносин.

Під час промови в ICWA Е. Джапарова знову наголосила, що *Україна вітає будь-які зусилля з припинення воєнних дій*. Індія, з огляду на її позицію, відіграє в цьому процесі значну роль. «Підтримувати Росію – означає підтримувати середньовічне бачення світу. Я думаю, може знадобитися деякий час, щоб побудувати нові відносини Індії з Україною, і вони повинні базуватися на прагматичному та збалансованому підході. Пропозиція, яку я привезла сюди, полягає в тому, щоб мати кращі та глибші відносини з Індією. І тут потрібна взаємність. Ми постукали в двері, але відчиняти їх має господар будинку», – зазначила Е. Джапарова⁴.

Важливим доповненням до висвітлення української позиції стала надрукована в цей час у провідній індійській газеті *The Hindu* стаття Керівника Офісу Президента України Андрія Єрмака «Боротьба з сучасним Кремлем», у якій ідеться про давні культурні зв'язки між українським та індійським народами, про боротьбу українців за свою незалежність сьогодні. Стаття має підзаголовок «Ми, українці, можемо повернутися до свого звичного життя під сонцем лише з допомогою наших друзів у всьому світі»⁵.

Індійські ЗМІ широко коментували візит Е. Джапарової. Журналісти відзначили високопрофесійний стиль спілкування першої заступниці міністра закордонних справ України, її уміння привертати увагу до основних ідей своєї промови, не переходити червоних ліній, уникати гострих кутів та, водночас, готовність пояснити українську позицію в деталях.

Індійські експерти також висловлювали своє ставлення до події. Зокрема, підкреслювали, що чітке донесення позиції української сторони є вкрай важливим для подальшої стратегії РІ. Вважається, що, оскільки основні зустрічі (міністрів фінансів та міністрів закордонних справ) «двадцятки» вже відбулися, тепер Індія

⁴ Див.: URL: <https://www.hindustantimes.com/world-news/ukraine-to-launch-counter-offensive-in-spring-urges-india-to-take-a-pragmatic-approach-towards-russia-s-invasion-101681236040004.html>

⁵ Див.: URL: <https://www.thehindu.com/opinion/op-ed/fighting-the-kremlin-of-today/article66724645.ece>

більше дослухатиметься до українських аргументів. Цілком можлива участь представників України в неформальних заходах – круглих столах та експертних семінарах, які ще відбуватимуться в межах головування Індії в *G20*.

Перший від початку повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україну офіційний візит у Нью-Делі представниці української влади можна оцінити як продуктивний і такий, що відкриває нові можливості для оновлення українсько-індійських відносин. Переговори Е. Джапарової, її виступ в Індійській раді у світових справах та спілкування з пресою зробили українську позицію чіткішою та зрозумілішою, сприяли посиленню уваги індійської експертної спільноти та громадськості до причин і характеру російсько-української війни.